

prof. dr hab. Mirosława Czerny
Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytetu Warszawskiego

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
ZMIANY W TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ MIGRANTÓW W LIMIE –
STUDIUM PRZYPADKU OSIEDLA NUEVO PACHACÚTEC
AUTORSTWA KATARZYNY GÓRSKIEJ

Rozprawa doktorska pani mgr Katarzyny Górskiej zatytułowana „Zmiany w tożsamości kulturowej migrantów w Limie – studium przypadku osiedla Nuevo Pachacútec” została przygotowana na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest to dzieło obszerne – liczy 228 stron. Praca poza wstępem, składa się z pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii i załączników.

Struktura pracy jest poprawna, chociaż recenzentkę zaskakują proporcje między tematami omawianymi w dwóch pierwszych rozdziałach. Wstęp jest jednym akapitem i zaraz po nim autorka przechodzi do rozdziału zatytułowanego „Wprowadzenie do problematyki pracy”, który zgodnie ze zwyczajem stawianym pracom na stopień, powinien stanowić wstęp, gdzie autorka przedstawia właśnie problem badawczy, cele, hipotezy i metody badań. Te kwestie autorka umieściła w podrozdziale 1.4. Natomiast wcześniejsze podrozdziały (1.1, 1.2 i 1.3) poświęcone są omówieniu teoretycznych podstaw badanego zagadnienia. I znów, każda praca doktorska powinna zawierać właśnie taki rozdział teoretyczny. Jednak, z mojego punktu widzenia powinien on być wyodrębniony po wstępie, jako oddzielana część pracy, w której zaprezentowane jest i przedyskutowane szerokie spektrum poglądów i koncepcji, które dla autorki stanowiły źródło inspiracji. Brak jest więc tu także rozdziału, w którym autorka opisywałaby i analizowała jakie konkretne działania podejmowane są i były podejmowane w przeszłości w różnych regionach świata by wyzwolić lub wzmocnić proces kształtowania się tożsamości regionalnej (miejsca) mieszkańców, Taki wstępny rozdział uporządkowałby cały wywód. Temu

zagadnieniu poświęcona jest obszerna literatura, także w języku polskim, m.in. prace dr Mikołaja Madurowicza. Szkoda, że autorka do nich nie sięgnęła. Brak takiego rozdziału uważam za mankament tej pracy.

Rozdział drugi zatytułowany jest „osiedle Nuevo Pachacútec – przestrzeń zmiany kulturowej” i podzielony jest na sześć podrozdziałów. Zdaniem recenzentki jest to najslabszy rozdział w całej pracy. Właściwie trudno jest krótko podać z czego wynika ta ocena. Ogólnie mówiąc jest to część niedopracowana merytorycznie, z wieloma błędami dotyczącymi pojęć, którą charakteryzuje bardzo zły język. Dominują niezręczne sformułowania źle przetłumaczonego tekstu z języka hiszpańskiego. Np. na str. 23-24 przykład zdania, które potwierdza powyższą ocenę: „Fakt pojawienia się inwazji terenowych był bezpośrednim następstwem intensywnego procesu migracji wewnętrzne. Inwazja dla dokonujących jej migrantów jawiła się jako ostatnia alternatywa umożliwiająca uzyskanie na własność ziemi pod budowę”. Te dwa zdania roją się od błędów językowych, gramatycznych i niepoprawnej terminologii. Str. 24: „Przede wszystkim wojsko peruwiańskie konfrontowało się ze Świetlistym Szlakiem. Wówczas ludność zamieszkująca peruwiańską prowincję migrowała z powodu ochrony życia, a część tych migracji była zorganizowanymi akcjami przesiedleńczymi całych grup ludności”. Przytoczony fragment zaczerpnięty jest z pracy peruwiańskiej ale nieporadnie przetłumaczony. Na tej samej stronie inny przykład: „Warto tu zwrócić uwagę na fakt demograficznego wyżu, który miał miejsce w tym latynoamerykańskim kraju” – w pracy naukowej zagadnienie wyżu demograficznego – jego przyczyny i skutki powinno być opisane w sposób zgodny z terminologią naukową stosowaną w pracach autorów polskich oraz wyjaśnione bardziej dokładnie w konkretnym przypadku, który autorka opisuje.

Tekst zamieszczony na stronach 24-46 powinien zostać gruntownie przerobiony i napisany bez błędów gramatycznych z użyciem właściwych terminów i pozbawiony licznych powtórzeń. Rażą określenia typowe dla języka potocznego a nie naukowego, np. „największym powodzeniem ...cieszyła się Lima”, „pierwszy tom reprezentuje optykę” (str. 17), „poszczególne hipotezy robocze dookreślają znaczenie zmian zawarte w hipotezie głównej” (str. 18), „wybuchł w Peru konflikt

domowy” (str. 23) – albo konflikt wewnętrzny albo wojna domowa?, „większość mieszkańców darzy ...prezydenta szczególnym uwielbieniem” (str. 30), etc.

Za nieprawdziwe uważam też niektóre sformułowania pojawiające się w tym rozdziale. Np. „Wydaje się, że zjawisko powstawania osiedli migranckich wynika właśnie z niezdolności do zapewnienia tak ogromnej grupie mieszkańców mieszkania adekwatnego do poziomu ich przychodów”. Z moich badań wynika, że ludność o odpowiednich przychodach jest w stanie szybko i bez problemów zaspokoić swoje potrzeby mieszkaniowe. Niepoprawne jest wyrażenie „osiedla migranckie”, powinno być „osiedla migrantów”. Niepoprawne jest stosowanie przetłumaczonego na język polski hiszpańskiego terminu *invasion* jako „inwazja”.

Po polsku ten termin ma inne znaczenie. Podobnie, jeśli mówi autorka o założeniu osiedla to niewłaściwie stosuje określenie „okres fundacyjny” – jest to kalka z języka hiszpańskiego. Niestety trzeba użyć terminu opisowego, np. nielegalne zajęcie ziemi. Nie ma terminu „formacje krajobrazowe”, przynajmniej w takim znaczeniu jak to rozumie autorka. Nieporadne jest sformułowanie (str. 28): „Charakterystyczną cechą tego klimatu i krajobrazu jest chociażby powstawanie mgieł...”. Jest to zjawisko meteorologiczne, które trzeba wyjaśnić i nie jest to mgła lecz niskie chmury. Nie rozumiem zdania (str. 28): „... pokrywające całe osiedle wzgórza powodują znaczne różnice temperatur” – autorka pomyliła przyczyny ze skutkami, a do tego formuluje zdania w sposób niepoprawny. Akapit drugi na stronie 30 jest niezrozumiały – nie wiadomo co ma wnosić jego treść do tej pracy. Tekst na stronach 32-33 sprawia wrażenie uwag w brudnopisie, a nie ukończonego fragmentu pracy doktorskiej.

Cały rozdział jest napisany chaotycznie, niezrozumiale dla czytelnika, który chciałby uzyskać informację na temat badanych zjawisk i procesów. Liczne skróty myślowe z jednej strony i liczne powtórzenia, z drugiej sprawiają, że trudno jest zrozumieć cel, który autorka chciała osiągnąć zamieszczając ten materiał w pracy.

Najbardziej obszerną część pracy stanowi rozdział trzeci zatytułowany „Transkultuacje tożsamości migrantów w Nuevo Pachacútec”. Jest on podzielony na pięć obszernych podrozdziałów, w których autorka przedstawia zidentyfikowane przez nią formy transkultuacji. Wyróżnia więc: transkultuacje

cyfrowe, transkulturacye codzienności, transkulturacye tradycji ludowej, transkulturacye religijne i światopoglądowe oraz transkulturacye lokalne – tożsamość paczakuteńska. Zdaniem recenzentki błędem jest stosowanie liczby mnogiej do terminu transkulturation. Można mówić o procesach transkulturationi, a nie o transkulturationach. Nie przewiduje tego żaden słownik ani encyklopedia, gdzie definiowane jest to pojęcie. Nie używa też liczby mnogiej Tadeusz Paleczny w swojej książce „Socjologia tożsamości”, uznawanej dziś niemal za podręcznik przemian kulturowych.

Rozdział ten rozpoczyna zdanie: „Transkulturation tożsamości powstają jako skutek procesu migrowania oraz zamieszkiwania w obrębie wielokulturowej metropolii, a konkretnie w obrębie dzielnicy migranckiej należącej do obszaru Lima Metropolitalna”. Należałoby wyjaśnić na czym polega proces transkulturationi i tego brakuje w tym wstępie. Wcześniej również nie ma wystarczająco obszernej analizy, w której autorka odniosła by się do tego zagadnienia. Błąd gramatyczny występuje w nazwie Limy – albo konsekwentnie używa się nazwy hiszpańskiej – czyli Lima Metropolitana albo polskiej i wówczas odmienia się tę nazwę przez przypadki, czyli Limy Metropolitalnej.

Trzeci rozdział ma właściwie charakter monografii opisującej różne elementy kultury, głównie popularnej w badanym osiedlu. Z uwagi na fakt, że dotyczy on obszaru położonego w innym regionie świata, wszystkie nazwy lokalne – potraw, tańców, zwyczajów powinny być wyjaśnione. Np. autorka wymienia szereg potraw peruwiańskich i nie wyjaśnia (z nielicznymi wyjątkami) co to są za potrawy. Podobnie, używa nazw hiszpańskich do opisu świąt i również nie wyjaśnia co one znaczą. Praca jest pisana w Polsce i czytelnik polski powinien otrzymać taką informację, żeby móc zrozumieć treść pracy i wnioski z niej płynące.

Najważniejszym, z punktu widzenia wkładu autorki w badania na temat tożsamości kulturowej migrantów jest rozdział czwarty, zatytułowany: „Wybrane zjawiska kultury migrantów w Limie”. Autorka skupia się w analizie na kilku wybranych elementach kultury, charakterystycznych dla tego miejsca. Charakteryzuje więc: fenomen kultury *chicha* w Limie, grafikę popularną, malarstwo migranckie oraz tożsamość *cholos*, czyli ludności pochodzącej z

provincji. Ta część pracy jest dobrze udokumentowana, a przeprowadzona w niej analiza poprawna merytorycznie. Autorka wyjaśnia wiele elementów kultury ludowej oraz procesy przeobrażania się tej kultury w przestrzeni miasta. Bardzo interesujący jest podrozdział zatytułowany: „Tożsamość *cholos*”, w którym doktorantka wyjaśnia pochodzenie tego słowa oraz jego różne znaczenia w historii i w przestrzeni latynoamerykańskiej.

Ostatnim rozdziałem są wnioski. Autorka odwołuje się w nich w hipotezy pracy i celów badawczych. Słusznie uważa, że hipoteza została potwierdzona. Wysłane wnioski są poprawne.

Całość kończy obszerna bibliografia, która liczy 28 stron.

W pracy zamieszczonych jest także kilka zdjęć, wykonanych przez autorkę, które ilustrują omawiane zjawiska. Można by było umieścić ich więcej, co pozwoliło by czytelnikowi lepiej zrozumieć treść wyводу.

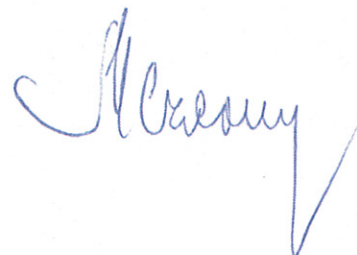
Jak wspomniano wcześniej, praca zawiera liczne błędy językowe – gramatyczne, stylistyczne, niepoprawne tłumaczenia i zbyt częste używanie wyrazów z języka potocznego oraz powtórzenia. Niestety obniżają one ogólną ocenę rozprawy i wpływają na niekorzystny odbiór części rozprawy.

Niemniej jednak badania terenowe przeprowadzone przez autorkę są bardzo cenne i dostarczają wiele nowych wątków do wiedzy o funkcjonowaniu osiedli ludności ubogiej w wielkiej aglomeracji Ameryki Południowej jaką jest Lima. Abstrahując od krytycznej oceny pierwszej części pracy uważam więc, że przeprowadzone przez doktorantkę badania oraz analiza ich wyników w części drugiej pracy (szczególnie w rozdziale czwartym) zasługują na pozytywną ocenę całości. Tym samym stwierdzam, że rozprawa spełnia kryteria określone w art. 13 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15.01.2004 r.

Stawiam więc wniosek o przyjęcie rozprawy doktorskiej pani mgr Katarzyny Górskiej zatytułowanej „Zmiany w tożsamości kulturowej migrantów w Limie –

studium przypadku osiedla "Nuevo Pachacútec" i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Warszawa, 10 maja 2016 r.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "K. Krawiec", is written in a cursive style.